

Asia

OSA; Asetusehdotus sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevista eurooppalaisesta esittämismääräyksestä ja säilyttämismääräyksestä ja direktiiviehdotus yhdenmukaisista säännöistä koskien laillisten edustajien nimittämistä todistusaineiston keräämiseksi rikosasioissa

Kokous

23.06.2022 - 23.06.2022

U/E/UTP-tunnus

U 33/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio on 17.4.2018 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevista eurooppalaisesta esittämismääräyksestä ja säilyttämismääräyksestä (COM(2018) 225 final, ns. e-evidence-asetusehdotus). Samanaikaisesti on annettu ehdotus direktiiviksi yhtenäisistä säännöistä koskien laillisten edustajien nimittämistä todistusaineiston keräämiseksi rikosasioissa (COM(2018) 226 final). Ehdotukset ovat osa komission samana päivänä hyväksymiä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on toteuttaa toimia terroristien ja muiden rikollisten toimintatapojen ja –tilan rajoittamiseksi.

Neuvoston yleisnäkemykset hyväksyttiin oikeus- ja sisäasioiden neuvoston kokouksessa joulukuussa 2018 (asetusehdotus) ja maaliskuussa 2019 (direktiiviehdotus). Suomi vastusti asetusehdotusta koskevan yleisnäkemyksen hyväksymistä. Euroopan parlamentti (EP) on 14.–18.12.2020 pidetyssä täysistunnossa hyväksynyt mietintönsä ehdotuksista (jäljempänä Euroopan parlamentin mietintö).

Kolmikantaneuvottelut (nk. trilogineuvottelut) alkoivat helmikuussa 2021. Viimeisin poliittisen tason trilogikokous oli 14.6.2022. Neuvostossa jäsenvaltioiden kantoja EP:n ehdotuksiin käsitellään rikosasiayhteistyön työryhmässä (COPEN). Tässä U-jatkokirjeessä käsitellään merkittävimpiä muutoksia, joista on keskusteltu meneillään olevissa trilogineuvotteluissa.

Puheenjohtajavaltio Ranska pyrkii vielä ennen puheenjohtajakautensa päättymistä saavuttamaan ehdotuksista poliittisen yhteisymmärryksen Euroopan parlamentin kanssa. Seuraava poliittisen tason trilogikokous on 28.6.2022. On kuitenkin mahdollista, että neuvottelut jatkuvat vielä tulevan puheenjohtajan Tšekin puheenjohtajakaudelle.

Suomen kanta

Valtioneuvosto korostaa Suomen aikaisemman kannan mukaisesti, että teknologinen kehitys on muuttanut rikollisuuden muotoja ja vaikuttanut merkittävästi sen selvittämismahdollisuuksiin. On tärkeää jatkaa työtä sähköisen todistusaineiston saatavuuden tehostamiseksi erityisesti rajat ylittävissä tiedonhankintatilanteissa.

Rikostorjunnan tehostamisessa on kuitenkin huolehdittava myös henkilötietojen suojan ja muiden perusoikeuksien asianmukaisesta turvaamisesta sekä valtioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamisesta.

Ehdotuksissa tulee huomioida eri tietoluokkien erilainen asema muun muassa luottamuksellisen viestinnän suojan kannalta. On huolehdittava siitä, että puuttuminen yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan rajoittuu vain välttämättömään. Valtioneuvosto kannattaa todetun johdosta erityisesti sitä, että liikenne- tai sisältötietoja koskeva eurooppalainen luovuttamismääräys tulisi toimittaa palveluntarjoajan lisäksi myös viranomaisille siinä jäsenvaltiossa, jossa toimivalta palveluntarjoajalta tietoja pyydetään (täytäntöönpanoviranomainen).

Täytäntöönpanoviranomaisella tulisi olla mahdollisuus asetuksen ja vastaavia kansallisia tilanteita koskevan lainsäädäntönsä perusteella riitauttaa tällainen määräys ja vaikuttaa siihen, voiko määräyksen toimittanut valtio käyttää tietoa rikosprosessissa. Lopullisen sääntelyn ei tule johtaa siihen, että toisen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaisilla olisi mahdollisuus saada suomalaisten yksityiselämän ja viestinnän luottamuksellisuuden piiriin kuuluvia tietoja silloin, kun se ei ole Suomen perustuslain tai Euroopan unionin perusoikeuskirjan mukaan sallittua. Ehdotusten valmistelussa tulee muutenkin ottaa huomioon perusoikeuskirjan määräykset ja niitä koskeva oikeuskäytäntö.

Valtioneuvosto huomauttaa, että asetusehdotus on neuvotteluissa merkittävästi muuttunut Suomen toivomaan suuntaan ottaen huomioon muun muassa eri tietoluokkien erilaisen aseman luottamuksellisen viestinnän suojan kannalta. Ehdotuksessa ei kuitenkaan riittävällä tavalla ole varmistettu sitä, että liikenne- ja sisältötietoja koskevien määräysten osalta täytäntöönpanoviranomaisella aina olisi riittävä mahdollisuus riitauttaa luovuttamismääräys kyseisten tietojen osalta ja vaikuttaa siihen, voiko määräyksen antanut jäsenvaltio käyttää tietoa rikosprosessissa.

Keskusteltavana oleva mahdollinen kompromissiratkaisu asetusehdotuksen osalta ei siten riittävällä tavalla täytä edellä todettuja reunaehtoja eikä siksi ole Suomelle hyväksyttävissä.

Pääasiallinen sisältö

Komission asetus- ja direktiiviehdotusten sisältöä on kuvattu asiaa koskevassa U-kirjelmässä U 33/2018 vp. Neuvoston yleisnäkemyksissä hyväksytyjen ehdotusten sisältöä on kuvattu aikaisempien U-jatkokirjeiden liitteinä olleissa perusmuistioissa OM2018-00441 (asetusehdotus) ja OM2019-00044 (direktiiviehdotus). Euroopan parlamentin mietinnön ja komission ehdotusten välillä olevia olennaisimmiksi katsottuja eroavaisuuksia on kuvattu U-jatkokirjelmän UJ 53/2020 vp liitteenä olevassa perusmuistiossa OM2020-00327. Seuraavassa käsitellään olennaisimmiksi katsottuja eroavaisuuksia trilogineuvotteluissa alustavasti hyväksytyjen ja vielä keskusteltavina olevien kohtien ja aikaisempien tekstiversioiden välillä, ottaen huomioon ehdotuksista kansallisesti jo käyty keskustelu.

Tämänhetkisten tietojen mukaan Euroopan parlamentin mietinnössä ehdotetusta poiketen trilogineuvotteluissa olisi alustavasti hyväksytty, ettei direktiiviehdotusta hylättäisi. Pääasiallisena syynä direktiivin hylkäämiseksi Euroopan parlamentin mietinnössä oli, että direktiivi velvoittaisi niitäkin jäsenvaltioita, jotka eivät osallistu asetuksen mukaiseen rikosoikeudelliseen yhteistyöhön ja että direktiivi voisi koskea myös muita kuin asetuksessa tarkoitettuja tilanteita. Trilogineuvotteluissa direktiivin hylkäämisestä on

luovuttu ja sen on tarkoitus soveltua asetusehdotuksen lisäksi sekä kansallisiin tilanteisiin sähköisen todistusaineiston keräämiseksi että myös muihin rikosoikeudellisen alan yhteistyötä koskeviin instrumentteihin, kuten esimerkiksi direktiiviin 2014/41/EU eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä.

Direktiiviehdotus ei kuitenkaan ole ollut trilogineuvotteluiden keskiössä. Direktiiviehdotukseen on tehty joitakin selventäviä muutoksia, mutta sen voidaan katsoa pitkälti vastaavan neuvoston yleisnäkemyksessä hyväksytyä muotoa. Lisäksi tämänhetkisten tietojen mukaan trilogineuvotteluissa olisi päästy alustavaan yhteisymmärrykseen asetusehdotuksen soveltamisalasta. Esimerkiksi puhtaasti kansalliset tapaukset olisi aikaisempaa selvemmin rajattu asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Puheenjohtajavaltio Ranska on trilogineuvotteluita varten laatinut ehdotuksen koskien ns. notifikaatiomekanismin soveltamisalaa. Ehdotuksen mukaan sähköistä tietoa koskeva eurooppalainen luovuttamismääräys koskien liikennetietoja, joita ei ole pyydetty ainoastaan käyttäjän tunnistamiseksi, tai sisältötietoja tulisi aina toimittaa samanaikaisesti sekä palveluntarjoajalle että täytäntöönpanovaltion viranomaiselle. Tästä samanaikaisesta luovuttamismääräyksen toimittamisvelvollisuudesta täytäntöönpanovaltion viranomaiselle (ns. notifiointivelvollisuus) voitaisiin kuitenkin poiketa, jos olisi perusteltu syy uskoa, että tutkittavana oleva rikos on tehty, tehdään tai todennäköisesti tullaan tekemään määräyksen antavassa valtiossa, ja jos henkilö, jonka tietoja määrätään luovutettavaksi, asuu määräyksen antavassa valtiossa. Tämä tarkoittaisi ns. käännettyä asuinpaikkapoikkeusta notifiointivelvollisuuteen. Euroopan parlamentin mietinnöstä poiketen notifiointivelvollisuus ei siten koskisi lainkaan säilyttämismääräyksiä, ja olisi tietyin poikkeuksin rajoitettu koskemaan vain luottamuksellisen viestinnän suojan kannalta herkimpinä pidettäviä tietoluokkia, eli liikenne- tai sisältötietoja. Toisin sanoen ehdotuksen mukaan, jos kysymys olisi säilyttämismääräyksestä taikka tilaajatietoja tai henkilön henkilöllisyyden selvittämiseksi hankittavia IP-osoitetietoja koskevasta luovuttamismääräyksestä, velvollisuutta toimittaa määräystä täytäntöönpanovaltion viranomaiselle ei olisi. Lisäksi ehdotuksessa luovuttamismääräysten tarkastelulle varattu määräaika olisi komission ehdotusta vastaavasti 10 päivää. Kiireellisissä tapauksissa määräaika olisi komission ehdotuksen mukaisen kuuden tunnin sijaan kahdeksan tuntia.

Viimeisimmässä poliittisen tason trilogikokouksessa (14.6.2022) Euroopan parlamentti on ehdottanut muutoksia edellä kuvattuun puheenjohtajavaltio Ranskan ehdotukseen. Parlamentti hyväksyisi puheenjohtajavaltion ehdotuksen ns. käännetystä asuinpaikkapoikkeuksesta liittyen notifiointivelvollisuuteen koskien liikennetietoja, joita ei ole pyydetty ainoastaan käyttäjän tunnistamiseksi, ja sisältötietoja. Parlamentti kuitenkin ehdottaa, että myös asuinpaikkapoikkeuksen edellytysten täytyessä täytäntöönpanovaltion viranomaiselle ilmoitettaisiin määräyksestä, mutta sillä ei olisi oikeutta kieltää määräyksen täytäntöönpanoa. Jos edellä mainittuja asuinpaikkapoikkeukseen liittyviä edellytyksiä ei olisi, täytäntöönpanovaltion viranomaista olisi samanaikaisesti notifioitava luovuttamismääräyksestä, ja viranomaisella olisi tietyin perustein kieltäytymisoikeus. Lisäksi notifikaatiolla olisi viivästyttävä vaikutus eli palveluntarjoajan tulisi odottaa notifikaatioprosessin ajan ennen vastaamista määräykseen (ns. suspensiivinen vaikutus).

Trilogineuvotteluissa puheenjohtajavaltio Ranska on ehdottanut, että asetuksen mukaiset täytäntöönpanovaltion viranomaisen kieltäytymismahdollisuudet eivät olisi ehdottomia, vaan kyse olisi harkinnanvaraisista perusteista kieltäytyä luovuttamismääräyksen noudattamisesta. Ranskan kompromissiehdotuksen mukaiset harkinnanvaraiset

kieltäytymisperusteet olisivat seuraavat: luovuttamismääräyksen kohteena oleva tieto koskee täytäntöönpanovaltion lain mukaisten erioikeuksien ja vapauksien suojaamaa tietoa; pyydetty tieto on yhteydessä sääntöihin koskien lehdistönvapautteen tai muun median ilmaisuvapautteen liittyvän rikosvastuun päättämistä tai rajoittamista; poikkeuksellisissa tilanteissa on merkittäviä syitä arvioida, että tapauskohtaisessa tilanteessa määräyksen täytäntöönpano olisi vastoin SEU 6 artiklasta tai EU:n perusoikeuskirjasta jäsenvaltioille johtuvia velvoitteita; ja määräyksen täytäntöönpano olisi ne bis in idem –kiellon vastaista. Lisäksi SEU 6 artiklassa ja EU:n perusoikeuskirjassa määrättyihin perusoikeuksiin liittyvään kieltäytymisperusteeseen liittyen ehdotetaan lisättäväksi johdantokappale, jossa muun muassa otettaisiin huomioon SEU 7 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen kohteena olevat jäsenvaltiot. Tämänhetkisten tietojen mukaan Euroopan parlamentti suhtautuisi myönteisesti edellä kuvattuun ehdotukseen koskien harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita, mutta ehdottaa lisäksi kaksoisrangaistavuuden kieltoa koskevaa kieltäytymisperustetta. Tältä osin on otettava huomioon, että Suomelle tärkeä kieltäytymisperuste, jonka mukaan luovuttamismääräyksen tarkoittaman tutkintakeinon toteuttaminen olisi täytäntöönpanoviranomaisen kansallisen lainsäädännön johdosta rajoitettu vain tiettyihin tai tietyn rangaistustason rikoksiin, ei olisi sellaisenaan mukana.

Puheenjohtajavaltio Ranska on lisäksi ehdottanut, että asetuksen johdantokappaleessa selvennettäisiin oikeudellisten viranomaisten mukanaoloa, kun kyse on säilyttämis- ja luovuttamismääräysten antamisen edellytyksistä. Ehdotuksen mukaan säilyttämis- ja luovuttamismääräysten antamista koskevassa menettelyssä tulisi aina olla mukana oikeusviranomainen joko määräysten antamista koskevien edellytysten arvioimiseksi tai koskien määräysten antamisen hyväksymistä (ns. määräyksen validoiminen). Arkaluonteisempia tietoja eli liikenne- ja sisältötietoja (liikennetietojen osalta koskien vain, jos kyse ei olisi ainoastaan henkilön henkilöllisyyden selvittämisestä) koskevien luovuttamismääräysten osalta edellytyksenä olisi se, että määräyksen antamisen edellytyksien arvioinnin tekisi tuomari. Tilaaajatietojen osalta riittävää olisi, jos luovuttamismääräysten edellytysten arvioinnin tekisi syyttäjä.

Euroopan parlamentin mietinnön mukaisesti trilogineuvotteluissa on myös alustavasti hyväksytty, että asetuksen mukaiseen yhteydenpitoon luodaan turvallinen uusi yhteydenpitojärjestelmä. Lisäksi Euroopan parlamentin mietinnössä ehdotetut kaksi uutta artiklaa (11a ja 11b) luovuttamismääräyksillä saadun tiedon käyttämisestä ja tiedon poistamisesta ovat vielä trilogineuvotteluissa keskusteltavana. Sen sijaan puheenjohtajavaltio on ehdottanut poistettavaksi parlamentin mietinnössä ehdotetun 11c artiklan, jonka mukaan asetuksen vastaisesti hankittua todistusaineistoa ei tulisi voida hyödyntää tuomioistuimissa.

Lisäksi trilogineuvotteluissa on päästy alustavaan yhteisymmärrykseen tietoluokkien osalta. Määräysten kohteena olevia tietoluokkia olisivat tilaajatieto, liikennetieto ja sisältötieto. Lisäksi luovuttamismääräyksiä koskevan menettelyn kannalta tilaajatietoihin rinnastuisivat henkilön henkilöllisyyden selvittämiseksi hankittavat IP-osoitetiedot. Komission ehdotuksessa käytetty kirjautumistietojen (access data) tietoluokka siten ei olisi mukana.

Lisäksi edellä kerrotusti parlamentin mietinnöstä poiketen keskusteltavana edelleen on, että johdantokappaleeseen lisättäisiin selventävä kirjaus koskien SEU 7 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen kohteina olevia jäsenvaltioita. Viimeksi mainittu on parlamentin mietinnössä yhtenä kieltäytymisperusteena.

Euroopan parlamentin mietinnössä ehdotetaan harmonisoitavaksi palveluntarjoajille asetuksen mukaisesta toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaaminen siten, että palveluntarjoajalla olisi aina oikeus saada määräysten täytäntöönpanoon palveluntarjoajan näkemyksen mukaan liittyvät oikeutetut kustannukset määräyksen antaneen viranomaisen valtiolta. Puheenjohtajavaltio on ehdottanut trilogineuvotteluissa, että palveluntarjoaja voisi vaatia korvausta aiheutuneista kustannuksista määräyksen antaneen viranomaisen valtiolta, jos korvaus kustannusten saamisesta olisi mahdollista määräyksen antaneen valtion lainsäädännön mukaan myös samankaltaisissa kansallisissa tilanteissa.

Lisäksi trilogineuvotteluissa on keskusteltavana muutoksia seuraamuksia koskevaan sääntelyyn koskien määräysten täytäntöönpanon noudattamatta jättämistä. Keskusteltavana olevan ratkaisuehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden olisi säädettävä asetuksen 9, 10 ja 11(1) artiklan rikkomiseen sovellettavista rahallisista seuraamuksista. Komission ehdotuksesta poiketen jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että määräyksen täytäntöönpanon noudattamatta jättämisestä aiheutuvat seuraamukset ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, mutta varmistettava on myös, että kansallisen lain mukaan voidaan määrätä rahallisia seuraamuksia, joiden suuruus on enintään 2 prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asetusehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 82 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on: a) laatia sääntöjä ja menettelyjä kaikenmuotoisten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten tunnustamisen varmistamiseksi koko unionissa; b) ehkäistä ja ratkaista jäsenvaltioiden välisiä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia ristiriitoja; c) tukea tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutusta; d) helpottaa jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tai vastaavien viranomaisten yhteistyötä rikosasioiden käsittelyn ja päätösten täytäntöönpanon yhteydessä. Oikeusperusta mahdollistaa sekä asetusten että direktiivien käytön säädösinstrumenttina.

Direktiiviehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen sijoittautumisoikeutta koskevaan 53 artiklaan, jonka 1 kohdan mukaan helpottaakseen itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen direktiivejä tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta. Lisäksi direktiiviehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen palveluiden vapaata liikkuvuutta koskeva 62 artikla, jonka mukaan mitä sopimuksen sijoittautumisoikeutta koskevassa 51–54 artiklassa määrätään, sovelletaan mutatis mutandis palveluita koskevan luvun määräyksiin.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa (EP) vastuuvaiokunta on kansalaisyhteiskunnan ja vapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE), jossa asian esittelijä on Birgit Sippel (S&D). LIBE on hyväksynyt mietintönsä ehdotuksiin 7.12.2020 ja EP:n täysistunto on

vahvistanut sen 14.-18.12.2020 pidetyssä täysistunnossa. EP:n mietinnön sisältöä on selostettu U-jatkokirjelmässä UJ 53/2020 vp.

Kansallinen valmistelu

Asetusehdotusta ja samaan aikaan annettua direktiiviehdotusta koskeva U-kirjelmäluonnos on käsitelty 22.-24.5.2018 oikeus- ja sisäasiat -jaoston (EU7), viestintäjaoston (EU19) ja oikeudellisten kysymysten jaoston (EU35) kirjallisessa menettelyssä ja käsittelyn perusteella muokattu U-kirjelmä (U 33/2018 vp) on toimitettu eduskuntaan 7.6.2018.

Asetusehdotusta koskeva U-jatkokirjeluonnos on käsitelty 13.-14.11.2018 oikeus- ja sisäasiat -jaoston (EU7) kirjallisessa menettelyssä ja käsittelyn perusteella muokattu U-jatkokirje (UJ 28/2018 vp) on toimitettu eduskuntaan 16.11.2018. Direktiiviehdotuksen osalta U-jatkokirje on toimitettu eduskuntaan 14.2.2019 (UJ 42/2018 vp).

Asetusehdotusta ja samaan aikaan annettua direktiiviehdotusta koskeva U-jatkokirje on käsitelty 8.-12.1.2021 oikeus- ja sisäasiat -jaoston (EU7) kirjallisessa menettelyssä ja toimitettu 25.1.2021 eduskuntaan (UJ 53/2020 vp).

Luonnos U-jatkokirjelmäksi on käsitelty oikeus- ja sisäasiat jaoston (EU-7) kirjallisessa menettelyssä 22.6.-23.6.2022.

Eduskuntakäsittely

Eduskunnan valiokunnat ovat antaneet seuraavat lausuntonsa komission asetus- ja direktiiviehdotuksia koskevasta U-kirjelmästä U 33/2018 vp: HaVL 18/2018 vp, PeVL 23/2018 vp, LaVL 16/2018 vp, LiVL 16/2018 vp, SuVEK 100/2018 vp.

Eduskunnan valiokunnat ovat antaneet seuraavat lausuntonsa asetusehdotusta koskeneesta U-jatkokirjelmästä UJ 28/2018 vp: HaVL 33/2018 vp, LiVL 36/2018 vp, LaVL 29/2018 vp, PeVL 41/2018 vp, SuVEK 163/2018 vp.

Eduskunnan valiokunnat ovat antaneet seuraavat lausuntonsa direktiiviehdotusta koskevasta U-jatkokirjelmästä UJ 42/2018 vp: LaVL 35/2018 vp, HaVL 44/2018 vp, SuVEK 200/2018 vp.

Eduskunnan valiokunnat ovat antaneet seuraavat lausuntonsa asetus- ja direktiiviehdotuksia koskevasta U-jatkokirjelmästä UJ 53/2020 vp: HaVL 7/2021 vp, LiVL 6/2021 vp, LaVL 2/2021 vp. Suuri valiokunta on 21.4.2021 hyväksynyt eduskunnan kannan SuVEK 19/2021 vp, jonka mukaan viitaten saamaansa oikeusministeriön lisäselvitykseen suurella valiokunnalla ei ole huomauttamista valtioneuvoston toimintalinjaan ja suuri valiokunta pitää tärkeänä, että eduskunta pidetään hyvin ajan tasalla asian EU-tason neuvotteluista.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ehdotuksissa tarkoitettut asiat eivät vaikuttaisi kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ehdotuksien suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön samoin kuin arviota Ahvenanmaan toimivallasta käsitellään tarkemmin ehdotuksia koskevassa U-kirjelmässä U 33/2018 vp.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksilla on tarkoitus tehostaa ja nopeuttaa huomattavasti lainvalvontaviranomaisten rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon. Euroopan parlamentin kanta poikkeaa kuitenkin varsin paljon komission ehdotuksista ja neuvoston yleisnäkemyksistä. Ehdotusten taloudelliset vaikutukset riippuvat merkittävästi siitä, minkälaiseen ratkaisuun neuvotteluissa lopulta päädytään. Tähän vaikuttavat ennen kaikkea neuvotteluissa tehtävät ratkaisut siitä, mikä on yhtäältä palveluntarjoajien ja toisaalta muiden kuin määräyksen antaneen jäsenvaltion viranomaisten rooli ja vastuu yhteydenpidossa ja todistusaineiston saantia koskevien määräysten täytäntöönpanossa. Komissio on arvioinut, että heidän ehdotuksensa helpottaisi toteutuessaan palveluntarjoajien asemaa, koska palveluntarjoajat komission mukaan jo nykyään vastaanottavat merkittäviä määriä niiden hallussa olevan tiedon esittämistä koskevia pyyntöjä, mutta palveluntarjoajilla ei ole selkeitä sääntöjä siitä, miten niiden tulisi näissä tilanteissa menetellä. Komission ehdotukset saattaisivat vaikuttaa jossain määrin vähentävästi myös poliisin kansainvälisen tiedonvaihdon resurssien tarpeeseen, koska nykyisin poliisille saapuvien tiedonhankintapyyntöjen määrä vähenisi kyselyiden mennessä suoraan palveluntarjoajalle. Toisaalta palveluntarjoajan sijaintivaltion viranomaisten roolin kasvattaminen tiedon luovuttamismääräysten arvioinnissa saattaisi vaikuttaa resursseihin negatiivisesti, jos merkittävät palveluntarjoajat siirtäisivät toimintaansa Suomeen ja pyyntöjä tulisi tällöin arvioida Suomen viranomaisten toimesta. Ehdotuksista voidaan toisaalta arvioida aiheutuvan erityisesti komission ehdottamassa muodossa palveluntarjoajille uudenlaisia tehtäviä, merkittäviä kustannuksia ja hallinnollista taakkaa, koska näiden tulisi pystyä arvioimaan vastaanottamisensa määräysten sisältöä ja hyväksyttävyyttä asetuksessa edellytetyllä tavalla varsin laajasti ja koska näiden tulisi nimetä laillinen edustaja direktiivissä edellytetyihin tarkoituksiin. Tämän arvion voidaan katsoa soveltuvan myös nyt trilogineuvotteluissa hahmoteltavana oleva mahdollinen lopputulos huomioon ottaen. Kansallisesti vaikutus kuitenkin riippuu muun ohessa siitä, mihin jäsenvaltioihin palveluntarjoajat perustaisivat laillisia edustajia ehdotuksissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Keskeisimmäksi jäsenvaltioiden kantoja jakavaksi kysymykseksi neuvoston yleisnäkemyksestä neuvoteltaessa nousi, tulisiko jäsenvaltion viranomaisten tekemien määräysten arviointi voida tehdä palveluntarjoajan lisäksi toisen jäsenvaltion viranomaisen toimesta ja mikä tällaisen arvioinnin merkitys olisi. Yleisnäkemyksessä tällainen mahdollisuus on vain rajoitetusti eikä toisen jäsenvaltion viranomaisen arvioinnilla näyttäisi olevan määräyksen toimittanutta viranomaista velvoittavaa merkitystä. Tästä syystä Suomi ja kuusi muuta jäsenvaltiota vastusti yleisnäkemyksen hyväksymistä. Noin kymmenen jäsenvaltiota on kuitenkin voimakkaasti vastustanut Suomen kantaa ja katsonut, että uuden arvioinnin sijaan pitäisi luottaa määräyksen toimittaneessa valtiossa jo tehtyyn arviointiin. Loput jäsenvaltiot eivät ole ilmaisseet voimakasta kantaa asiaan. Euroopan parlamentin mietintö U-jatkokirjelmässä UJ 53/2020 vp selostetun mukaisesti noudattelee asiassa Suomen kantaa mennessä kuitenkin tietyissä kohdin Suomen kantaa pidemmälle.

Edellä mainitun voidaan katsoa soveltuvan pitkälti myös trilogineuvotteluissa esiin nousseisiin kysymyksiin. Tämänhetkisten tietojen valossa vaikuttaisi kuitenkin siltä, että Euroopan parlamentti on neuvotteluissa antanut myötä vaatimuksilleen ns. notifikaatiomekanismin laajuuden ja vaikuttavuuden osalta. Edellä pääasiallista sisältöä koskevassa osiossa kuvatuksi ns. notifikaatiomekanismin soveltamisala kaventuisi merkittävästi verrattuna Euroopan parlamentin mietinnössä ehdotettuun. Lisäksi kieltäytymisperusteiden osalta vaikuttaisi siltä, että nyt trilogineuvotteluissa

hahmoteltavana oleva lopputulos poikkeaisi merkittävästi Euroopan parlamentin mietinnössä ehdotetusta.

Asiakirjat

A9-0256/2020 (Euroopan parlamentin mietintö asetusehdotuksesta)
A9-0257/2015 (Euroopan parlamentin mietintö direktiiviehdotuksesta)
10206/19 (neuvoston yleisnäkemys asetuksesta)
7348/19 (neuvoston yleisnäkemys direktiivistä)
COM(2018) 225 final (komission asetusehdotus)
COM(2018) 226 final (komission direktiiviehdotus)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Joni Korpinen / OM, joni.korpinen@om.fi, 02951 50012

EUTORI-tunnus

EU/2018/0927, EU/2018/0928

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
